

SPORTING LANGUAGE AND THE INFLUENCE OF MASS MEDIA

Mihaela Hriban

Assist. Prof., PhD, "Vasile Alecsandri" Bacău

Abstract: Our purpose is to reveal the manner in which sporting language is going to influence our Romanian lexis. Generally speaking, sporting language is full of words and structures that have English etymology. We try to bring into focus how these English words that are, actually, used in sporting domain, are going to influence our Romanian lexis and its levels: phonetic, morphological, semantic, stylistic and syntactical one.

Keywords: English words/structures, borrowings, influence, Anglicisms, sporting language.

Problemele limbii literare au stat, în ultima perioadă de timp, mai accentuat ca orișicând, în atenția exegeților români. Aceștia au adus și încă aduc contribuții semnificative la identificarea și la explicarea atât a fenomenelor, cât și a aspectelor lingvistice. Drept urmare a eforturilor specialiștilor, auditoriul devine din ce în ce mai interesat de expresiile, structurile și construcțiile sintactice, morfologice, lexico-semantice și fonetice, specifice distinctelor domenii de activitate. Astfel, în planul comunicării interumane, prin intermediul limbajului specializat fiecărui domeniu de activitate, oamenii reușesc să comunice eficient, având ca reper subiectul destinat actului comunicării.

În această comunicare, ne propunem să ne concentrăm atenția asupra *domeniului sportiv* și să încercăm să surprindem anumite particularități adecvate limbajului sportiv, realizând și unele observații asupra acestor fapte de limbă.

Caracteristic omului modern, *sportul* a căpătat o anumită individualitate începând cu secolul al XIX-lea, când acesta pătrunde mai accentuat în viața socială și solicită, în egală măsură, atât pe cei care-l practică, cât și pe cei care-l privesc, adresându-se ambelor categorii, ca orice formă de activitate umană. *Sportul* a avut nevoie de modalități de exprimare și de adresare proprii și, astfel, asistăm la procesul de constituire a *terminologiei sportive*. Despre această *terminologie sportivă* a început să se vorbească din momentul în care *jocurile sportive* au început să devină activități sistematice, desfășurate pe baza respectării și a stabilirii anumitor reguli de joc aplicabile și valabile tuturor participanților la desfășurarea jocului sportiv, moment reprezentat la noi odată cu desfășurarea Jocurilor Olimpice de la München¹, dar și, actualmente, odată cu organizarea și cu desfășurarea Jocurilor Olimpice de la Rio, din vara acestui an, și anume: 2016.

Scopul lucrării actuale este acela de a surprinde câteva particularități lingvistice specifice limbajului sportiv din *presa* de specialitate odată cu desfășurarea Jocurilor Olimpice de la München.

¹ „A XX-a ediție a *Jocurilor Olimpice* s-a desfășurat la München, în Germania de Vest, în perioada 26 august – 11 septembrie 1972. München a câștigat dreptul de a organiza jocurile olimpice în iulie 1966 în detrimentul orașelor Detroit, Madrid și Montreal. A fost a doua oară când *Jocurile Olimpice* s-au desfășurat în Germania, după Olimpiada din 1936 de la Berlin. Au participat 121 de țări și 7124 de sportivi”, printre care s-au numărat și sportivi români. (cf. https://ro.wikipedia.org/wiki/Jocurile_Olimpice_de_var%C4%83_din_1972).

Consemnăm faptul că, în *limbajul sportiv*, sunt utilizate anumite *particularități proprii de limbaj*, bine definite, având o structură și o individualitate specifice.

Atât lucrările de specialitate în domeniul lingvisticii, cât și materialele oferite de *media sportivă* au abordat *limbajul sportiv*, iar acesta este destinat atenției cititorilor, prin evidențierea unor aspecte lexicale terminologice, cât și a diverselor probleme strict legate de sintaxa limbii române. Prin urmare, putem observa faptul că *sintaxa* conferă limbajului sportiv trăsături și particularități caracteristice. În abordările următoare, scopul nostru este acela de a surprinde o parte din trăsăturile sintactice și stilistice ale limbajului sportiv, fiind convingși de faptul că acestea îl definesc, poate, în aceeași măsură, ca și lexicul.

Punctăm faptul că o parte din particularitățile lingvistice observate de noi în *media* sunt proprii limbajului sportiv și îl individualizează, iar o altă parte sunt particularități comune *limbajului publicistic* și pe care *limbajul sportiv* le folosește într-o manieră creatoare pentru necesitățile lingvistice proprii. Specificăm faptul că identificăm și „greșeli” sintactice determinate de caracterul mai puțin îngrijit al acestui limbaj. Astfel, ne vom focaliza atenția asupra unor probleme specifice construcțiilor sintactice în care identificăm *substantivul*, *adjectivul*, *verbul* și, de asemenea, dorim să realizăm câteva observații asupra unor expresii ce aparțin în exclusivitate limbajului sportiv, o parte dintre acestea conturându-i caracterul de tehnicitate.

Referitor la relațiile sintactice în care identificăm *substantivul* și determinantul său, *atributul*, observăm în limbajul sportiv distincte construcții, reprezentate doar printr-unul din termeni, celălalt se subînțelege. În situația construcțiilor reprezentate doar prin *determinat*, distingem două situații:

- 1) construcții în care termenul elidat sau subînțeles ar fi trebuit să fie în genitiv;
- 2) construcții în care termenul subînțeles ar fi trebuit să fie în acuzativ cu prepoziție.

Astfel, în primul caz, majoritatea substantivelor sunt de proveniență verbală.

d.e.1 „Preluarea [mingii] din plasă este un element care contribuie la mărirea spectaculozității jocului”².

d.e.2 „Respingerea [mingii] este determinată și de viteza cu care mingea lovește plasa”³.

d.e.3 „Executarea diferitelor pase [ale mingii] cu ajutorul cărora să se poată surprinde adversarul...”⁴.

d.e.4 „Smith a jucat... ca la carte, cu servicii [ale mingii] foarte bune...”⁵.

Construcțiile cu determinantul prepozițional se întâlnesc mai rar, ca de exemplu:

d.e.5 „După cum se știe meciul s-a încheiat la egalitate [de puncte] (2-2)...”⁶.

Puțin aparte este construcția din exemplul următor:

d.e.6 „...convingerea că lordul Killanin va aduce un dezgheț în materie [de sport], pentru ca marile talente sportive...”⁷; observăm o situație în care *determinatul* îndeplinește chiar rolul unei locuțiuni, și anume: „cu privire la”.

² N. Murafa, *Curs de volei*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1963, p. 84.

³ Idem, *Curs... op. cit.*, p. 87.

⁴ Idem, *Curs... op. cit.*, p.53.

⁵ „Sportul”, august-septembrie 1972, nr. 7205, p.1, col. 4, ziar ce a relatat, detaliat, desfășurarea Jocurilor Olimpice de la München.

⁶ „Sportul”, 1972, nr. 7161, p. 2, col. 1.

⁷ „Sportul”, 1972, nr. 7163, p. 1, col. 1.

Identificăm și construcții reprezentate prin *determinant prepozițional elidat*, majoritatea substantivelor sunt create în interiorul limbajului sportiv, acestea fiind constituite inițial printr-o adjectivare a obiectului:

d.e.7 „Compartimentul defensiv al [echipei] alb-roșilor a luptat cu dârzenie...”⁸.

d.e.8 „Prin tuș a învins [jucătorul la categoria] până Petre Coman...”⁹.

d.e.9 „Sătmăreanu a fost mai bun decât [jucătorul] stelistul Sătmăreanu...”¹⁰.ș.a.m.d.

Sunt identificabile și situații în care adjectivul ia locul *determinantului* specific, substantivându-se:

d.e.10 „... a făcut două [meciuri] *nule* cu Baeyern-ul lui Müller...”¹¹.

d.e.11 „victoria [echipei] *reprezentativei* Cehoslovaciei”¹²....

d.e.12 „...ciocnirea [echipelor] *rivalelor* din atâtea campionate”¹³.

d.e.13 „La [stilul] «împins» a reușit 97,5 kg, la [stilul] «smuls» 90 kg, iar la [stilul] «aruncat» 117,5 kg” etc.

În limbajul sportiv, observăm modificări și în ceea ce privește relațiile din interiorul grupului verbal. O situație foarte frecventă o constituie utilizarea fără complement direct a unui verb al cărui regim presupune, într-o manieră evidentă, prezența determinantului în acuzativ, și anume:

d.e.14 „Și în minutul 65 oaspeții *egalează*: Kafka *trimite* lung lui Florea”¹⁴.

d.e.15 „Plasa *respinge* și în funcție de unghiul sub care vine mingea”¹⁵.

d.e.16 „Celebrul motociclist italian Giacomo Agostini *a terminat* învingător în două probe...”¹⁶.

Constatăm, în mod elocvent, o vizibilă legătură între morfologia limbii române și sintaxa acesteia, în conformitate cu următoarele exemple extrase din sursele sportive. Astfel, verbele *a egala*, *a trimite*, *a respinge*, *a termina* sunt verbe tranzitive care solicită, în mod obligatoriu, exprimarea complementului obiect direct (egalează scorul, trimite mingea, respinge mingea, termină întrecerea – jocul).

Câteodată, în planul frazei, identificăm obiectul care ar putea constitui *determinantul* unuia sau altuia din verbele tranzitive utilizate drept intransitive, dar acesta devine component al altei propoziții, existând chiar posibilitatea unei relații cu *determinatul* printr-o reluare, adică:

d.e.17 „La scorul de 0-2, Zamfirescu a avut o *ocazie* bună, dar *a ratat*, iar la situația de 2-3 în repriza a treia, V. Rus *a înscris*, dar arbitrul olandez Goose a anulat golul”¹⁷.

Cu *determinatul* reluat, textul ar fi arătat astfel:

d.e.18 „La scorul de 0-2, Zamfirescu a avut o ocazie bună, dar *a ratat-o*, iar la situația de 2-3 în repriza a treia, V. Rus *a înscris golul*, dar arbitrul olandez Goose *l-a anulat*”.

În situația celui de-al doilea verb din text, se constată chiar o schimbare de topică impusă de determinant.

⁸ „Sportul”, nr. 7440, p. 3, col. 2.

⁹ „Sportul”, nr. 7159, p. 4, col. 5.

¹⁰ „Sportul”. nr. 7381, p. 3, col. 6.

¹¹ „Sportul”, nr. 22, p. 8, col. 1.

¹² „Sportul”, nr. 7163, p. 3, col. 6.

¹³ „Sportul”, nr. 7440, p. 3, col. 1.

¹⁴ „Sportul”, nr. 7381, p. 3, col. 4.

¹⁵ N. Murafa, *Curs...op. cit.*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1963, p. 87.

¹⁶ „Sportul” nr. 7163, p. 3, col. 6.

¹⁷ „Sportul” nr. 7160, p. 4, col. 7.”

Din punct de vedere lexical, observăm existența a numeroase unități ce au etimon englez sau francez, dar este evidentă, de asemenea, și *etimologia multiplă*, în sensul că unele unități lexicale au etimologie atât englezească, cât și franțuzească sau germană.

Spre exemplu, unitățile lexicale *scorul*, *golul* se încadrează din punct de vedere acustico-grafic sistemului limbii române, însă, în conformitate cu dicționarele de specialitate¹⁸, se precizează faptul că acestea ar avea etimologie multiplă:

• *scor*, *-uri* *n.* „rezultat, exprimat în puncte câștigate și pierdute într-o competiție sportivă, care reflectă raportul de forțe dintre doi concurenți sau două echipe”. (< fr., engl. *score*), [cf. **NODEX: 2002**].

• *gol*, *-uri*, *s. n.* „punct marcat în unele sporturi prin introducerea mingii în poarta adversă”. (< engl. *goal*), [cf. **MDN: 2000**].

Un *procedeu sintactic* la care apelează destul de frecvent *limbajul sportiv* este *calchierea*. „Traducerea” sensurilor cuvintelor străine în forme românești reprezintă o caracteristică elocventă care deosebește *limbajul sportiv* de celelalte stiluri funcționale ale limbii române, în special de stilul științific. Astfel, *calchierea* devine un procedeu consacrat în lucrările ce abordează o tematică sportivă. Acest procedeu extern de îmbogățire a lexicului limbii române a acționat, cu predilecție, asupra terminologiei sportive, modelul străin fiind, mai în toate situațiile, limba franceză:

- d.e. rom. *fugar* (*ciclism*) < fr. *fuyard*;
- d.e. rom. *grămadă* (*rugby*) < fr. *mêlée*;
- d.e. rom. *lumânare* (*șut înalt la fotbal*) < fr. *chandelle*;
- d.e. rom. *zid* (*fotbal*) < fr. *mur* și, mai rar, din limba engleză (*coș*, *muscă*, *pană*) etc.

Locuțiunile și expresiile verbale sunt calchiate atât după limba franceză, cât și după limba engleză. Prin urmare, oferim câteva exemple concludente afirmațiilor noastre:

d.e. *a fi într-o pasă rea* după fr. *être dans une mauvaise passe*;

d.e. *în materie de* după fr. *en matière de*;

d.e. *a pune în valoare* după fr. *mettre en valeur*;

d.e. *a bate în retragere* după fr. *battre en retraite*;

d.e. *a acoperi distanța* după engl. *to cover the distance*;

d.e. *a dispune de* după engl. *to dispose of*;

d.e. *scor restrâns* după engl. *a close score*;

d.e. *a deschide scorul* după engl. *to open the score* etc.

Analizând particularitățile prezentate mai sus (vezi *supra*) observăm că acestea aparțin în exclusivitate *limbajului sportiv* și constituie trăsături specifice ale lui, sunt cunoscute și utilizate de un cerc larg de vorbitori întrând, astfel, în vorbirea curentă, iar, câteodată, aceste unități și structuri folosite în limbajul sportiv pot avea, în anumite contexte, chiar o valoare stilistică¹⁹.

¹⁸ Să se vadă, în acest sens, dicționarele consultate în cadrul bibliografiei menționate.

¹⁹ Să se vadă, Mihaela Hriban, *Limba sportiv în presa de specialitate* în „Studii și cercetări științifice” (Seria Filologie), nr. 35, Bacău, Editura „Alma Mater”, 2016, p. 43-48.

BIBLIOGRAPHY:

A. DICȚIONARE DE SPECIALITATE

- Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₂)* Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura „Univers Enciclopedic”, 2005
- Hornby, S., A., *Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English (OALD)*, Sixth Edition, United Kingdom, Oxford University Press, 2000
- Marcu, Florin, *Dicționar actualizat de neologisme (DAN)*, București, Editura „SAECULUM I. O.”, 2013
- Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme (MDN)*, București, Editura „SAECULUM I. O.”, 2008
- Oprea, Ioan; Pamfil, Gabriela-Carmen; Rodica, Radu; Zăstroiu Victoria, *Noul dicționar universal al limbii române (NDULR)*, București, Editura „Litera Internațional”, 2006
- Vrănceanu-Bidu, Angela; Călărășu, Cristina; Ruxăndoiu-Ionescu, Liliana; Mancaș, Mihaela; Dindelegan Pană Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii (DȘL)*, București, Editura „Nemira”, 2001

B. LUCRĂRI, ARTICOLE, PUBLICAȚII DE LIMBĂ

- Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Gramatica limbii române (GALR)*, vol. I-II, *Cuvântul/Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005
- Hriban, Mihaela, *Abordări lexematice engleze în limba română*, Iași, Editura „Pim”, 2011
- Hriban Mihaela, *Limba română. Limba engleză. Privire comparativă*, Iași, Editura „Pim”, 2015
- Hriban Mihaela, *Limbajul sportiv în presa de specialitate* în „Studii și cercetări științifice” (Seria Filologie), nr. 35, Bacău, Editura „Alma Mater”, 2016, p. 43-48.

C. IZVOARE

- N. Murafa, *Curs de volei*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1963
 - ziarul „Sportul”, 1972, – abordare din diverse numere apărute în anul 1972 (vezi *supra* referințele notelor de la subsolul fiecărei pagini)
- <http://bravonet.ro>
<http://dictionar.netflash.ro/>
<http://hallo.ro>
<https://dexonline.ro/definitie/%20gol%20>
<https://dexonline.ro/definitie/scor>
<https://ro.wikipedia.org>

D. ABREVIERI

- cf.* – confer;
col. – coloana;
d.e. – de exemplu;
engl. – englez;

fr. – francez;
infra – dedesubt, mai jos (în notația bibliografică)
p. – pagina;
s.n. – substantiv neutru;
supra – deasupra, mai sus (în notația bibliografică);